

першу спробу презентації турецькому читачеві урумів Надазов'я з їх історією, матеріальною та духовною культурою та фольклором. На жаль, наводячи в книзі записи фольклорного матеріалу турецькою абеткою, автор не використовує ані транслітераційні, ані транскрипційні позначки, чим майже унеможливує проведення на основі його матеріалів порівняльних діалектологічних досліджень як у Туреччині, так і в тюркському світі за її межами. Сподіваємося, що цей недолік компенсує наявність аудіо- та відеозаписів у фонотеці університету Газі. Крім

того, не завжди аргументованими виглядають наведені автором списки начебто питомих та властивих тюркських урумських прізвищ і топонімів, кожний з яких, на наш погляд, вимагає окремої розвідки та пояснень.

Книгу приємно урізноманітнюють особисті спогади та захоплені враження автора – нашого турецького гостя та щирого шанувальника України.

У даний момент у Туреччині автором здійснюється робота по укладанню словника урумської тюркської мови.

І.М. ДРИГА

ЩЕ ОДИН КРОК ДО ПІЗНАННЯ ІРАНУ

Маленька Т.Ф. Іран, іранці та ми. Лінгвокраїнознавство Ірану. – Київ, 2004.

УКРАЇНОМОВНИХ видань про таку геополітично значиму країну, як Іран, практично не існує. Відтак мимохіть складається враження, що серед вітчизняних країнознавців та сходознавців панує своєрідна “змова мовчання” навколо країни, яка, без перебільшення, відіграє ключову роль на всьому Близькому Сході.

Тим часом іранознавча література, доступна пострадянському читачеві, зберігається переважно в Москві. А ще існує масив видань, тепер уже за давнини, у Баку, Ашгабаді, Ташкенті та в деяких інших містах-столицях Центральної Азії. Йдеться переважно про книги, доступні українському читачеві, цебто – російськомовні, оскільки англкомовні і, тим паче, іраномовні видання поки що залишаються доступними лише для “обраних”.

Отже, автор рецензованої книги здійснила щось на зразок маленького дослідницького подвигу. Адже на 170-ти сторінках насиченого тексту вона чи не першою так компактно подала докладні відомості про початки географії, історії, релігії, філософії, економіки, культури та мистецтва Ірану. Значну увагу приділено архітектурі і прикладному мистецтву, графіці та живопису, музиці і, звичайно, перській класичній поезії – окрасі світової літератури. Цікавими також є дані про населення країни, його мовні меншини, систему державного управління та гео економічні позиції

Тегерану. Крім того, корисними є і короткі екскурси в царину народних традицій та етикету іранців і навіть їхньої національної кухні. Добре й те, що в книзі значну увагу приділено іранським мовам і проблемам їхнього дослідження.

Усе це в комплексі забезпечує ґрунтовне висвітлення теми “Іран та іранці”. Відверто кажучи – теми не нової, хоч це й не применшує значимості видання, яке можна вважати не лише навчальним посібником з лінгвокраїнознавства Ірану (як це зазначено на титульній сторінці та в передмові), а й своєрідним коротким енциклопедичним довідником про Іран. Він стане в нагоді кожному, хто виявить інтерес до цієї країни. А таких людей в Україні ніколи не бракувало. Друга частина книги, власне другий її розділ, під назвою “Україна – Іран: корені та сучасність” – дуже самобутня. В ній висвітлено культурні зв'язки України та Ірану від найдавніших скіфських часів до сьогодення. Окремі сторінки присвячено темі відродження сходознавства та іраністики в Україні наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Принадно зазначимо: автор видання досліджувала Іран, так би мовити, не заочно. Завдяки Посольству Ісламської Республіки Іран в Україні та за сприяння Міністерства культури й ісламської орієнтації Т.Ф. Маленька відвідала Іран неодноразово. Це позитивно вплинуло на якість її

роботи, у якій творчо використано різноманітні джерела, насамперед – перськокомвні. У майбутньому, як зізнається автор, навіть планується вихід у світ спеціального збірника перськокомвних текстів. Будемо сподіватися, що ними скористаються всі небайдужі до іранської тематики. Коло таких фахівців, особливо серед студентів, нині поступово зростає. Молодим дослідникам конче потрібні джерела не лише для вивчення історико-культурних зв'язків України й Ірану, а й для розбудови їх – приклад якої показав колись видатний сходознавець Агатангел Юхимович Кримський.

Ім'я знаменитого академіка нині перебуває в полі зору багатьох дослідників. Проте його сходознавчу спадщину, на думку Т.Ф. Маленької, вивчено ще не достатньо. Зокрема, Кримський-іраніст і до сьогодні залишається майже невідомим. І треба віддати належне авторові, адже цей аспект, хай поки що і не фундаментально, все ж таки висвітлено в книзі. Доробок, крім того, доволі вдало доповнено публікацією частини архіву Кримського з розповіддю його учня Б.Вс. Міллера про “подорож із Буширу до Шіразу” 1905 року. Цю публікацію супроводжує спеціальне передне слово автора – своєрідна розвідка й ключ до розуміння того, що пропонується читачеві. Публікація сафарнаме (подорожнього нарису) Б.Вс. Міллера супроводжується численними коментарями, розшифруванням імен дійових осіб описуваних подій тощо.

Між тим читачеві пропонується й інше. Наприклад – огляд перської поезії, філософії та мистецтва в рецепції (засвоєння перськокомвних зразків) українською літературою в ХІХ та ХХ століттях. Наскільки

відомо, подібні дослідження, навіть за наявності відповідної кількості фактів та матеріалів, майже не проводилися. А досліджувати, виявляється, таки є що, оскільки перелік імен відомих українських літераторів, котрі творчо торкнулися різноманітних перських джерел, доволі великий. Поети, прозаїки й перекладачі здійснили ту зустріч Ірану й України, яка триває й до сьогодні.

Книга має й важливі «Додатки»: перськоукраїнський словничок, хронологічні таблиці основних історико-культурних подій, список географічних назв, рекомендованої літератури, кольорові ілюстрації. Зі смаком виконане оформлення книги (з відомими барельєфами Переполіса на обкладинці) – також результат авторського бачення.

Роки незалежності України, безумовно, стали найпродуктивнішим періодом відродження іраністики (звичайно ж, в контексті всього сходознавства в Україні). Торкаючись цієї проблематики, автор правильно зазначає, що в колишньому СРСР потужні сходознавчі центри існували лише в Москві та Ленінграді, а в Україні тим часом панував справжній сходознавчий вакуум. Він дає про себе знати постійно. Можна погодитися з думкою автора про те, що сходознавство хоч і відроджується, проте, як і раніше, залишається проблемним у плані фінансування діяльності орієнталістів, консолідації наукових кадрів тощо. За таких умов кожне сходознавче дослідження, зокрема й у галузі іраністики, можна тільки вітати. Праця Т.Ф. Маленької, безумовно, теж на те заслуговує.

В.Д. МУЗИКА,
головний редактор
журналу МЗС України
“Політика і час”

НОВЕ СЛОВО В УКРАЇНСЬКІЙ КОМПАРАТИВІСТИЦІ

Людмила Задорожна. Українсько-вірменські літературні взаємини: парадигма розвитку. – К., Акцент, 2004.

ВУКРАЇНСЬКОМУ літературознавстві з'явилося перше глибоке дослідження, яке відстежує історію, рівень, характер і

структуру україно-вірменських літературних взаємин ХХ ст.

Незважаючи на те, що вивченню проблеми літературних зв'язків присвятили свої праці відомі українські вчені О. Білецький, Г. Вервес, І. Дзюба, Д. Наливайко, Н. Крутікова, Ю. Кочубей, Л. Грицик, М. Пригодій, С. Пригодій та ін., історія літературних вірменознавчих студій в Україні, специфіка художнього вірменоукраїнського перекладу, а також проблема реалізації теми Вірменії в українській